

693

M. T. R. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. ^{Ref.}
_{Ser.}

607

Title:

Gita Mahatmya

Var

607

गीता ग्राह्यम्

: Gtā. Grahāṭmyam		: Title
: from the Skandapāraṇā.		: Author
:	:	: Editor
:	:	: Year, Vols.
:	:	: Publisher
607	:	: Remarks
year.	:	

२२ तिर

३

[illegible]

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter. The text is written on aged, yellowed paper with visible stains and a torn right edge. The script is dense and fills most of the page, with some lines appearing more prominent than others. The document is set against a dark background.

यत्कला। बहवर्षो विविधो मन्त्रमेतद्गृहीतोपादांतरितहस्तायामोत्रं प्रविधायसः। उद्विग्नो
 गर्भसंवासास्ते गर्भजयाचितः॥१८॥ स्मरन्पूर्वपुनः सनाताजातीश्रयातना। मोक्षोपायमन्त्रि
 ध्यायन्वर्ततेऽसासतत्परः॥१९॥ अष्टमेतत्कृत्वा स्मृती स्यातां मुदं रक्तं समंततः। पुनरुक्तो पुनर्गर्भं च
 चतुर्विधं ध्यावति॥२०॥ अतो मासेऽष्टमे जातो न जीवत्यो जस्यो जितः। क्वचित्काष्ठे मवस्थाने संस्कारात्वं
 डितो गवतः॥२१॥ प्रसवसमयः स्याद्दे मासेषु नवमादिषु। मातुरसावहो नाडी मनुबद्धा पुराणिधा।
 नात्रिस्थनाडी गर्भस्य मात्रा हरसावहा। ततो जतिर्ललाटे सौ माहृष्टमस्ति स्थितः॥२३॥ अ
 ध्यासे संकुचं जात्रो गर्भे दक्षिणार्धजः। वामपार्श्वे स्थितानां लीबं मध्याश्रितं मतं॥२४॥
 क्रियतेऽधः शिरीराः सति मरुतैः प्रवरे सतः। निःसार्यते रुजनात्रो यंत्र छिद्रेण बाहवः
 ॥२५॥ जाग्रज्जन्म बोध संस्कारादिति जीवस्य नित्यता। नावाः स्याः षड्विधा सस्य माहृजाः पितृजास्त
 याः॥२६॥ राजसा स्तब्धसाः सत्व संज्ञकाः सात्यजास्तया। मद्रवः शोऽसितं मे दे मे मजा ली हो य
 तव गुदं॥२७॥ इत्यानीत्येवमाद्यान्नावा माहृजवामताः। स्मरन् सोमकचाः स्तायुः शीराध
 मनो न रवाः॥२८॥ शानाः शुक्रमित्यादि पितृराः पितृ मनुदवाः। शरीरोपचयैव संसृ
 दितृत्विर्बलं स्थितिः॥२९॥ अतो पुनरुक्तं नृणां ह्यपि तान् नृणां सा न विदुः। इका देवः सु

अमज

२२

६॥

खेदुः खेधर्मधर्मैव जवनाः॥३०॥ प्रयत्नो ज्ञानमायुश्चेन्द्रियाणीत्यात्मजामताः। सनेन्द्रियाणि अवलं
 स्पर्शनं दर्शनं तत्त्वाः॥३१॥ सनेन्द्राणि मित्याहुः पंचते मातृगोचराः। शब्दः स्पर्शः स्पर्शः स्पर्शः स्पर्शः स्पर्शः
 इति क्रमात्॥३२॥ वाक् कर्माग्निगुणोपस्थानाहुः दमेन्द्रियाणि तु। वचनादानजमनविमर्शित
 यः क्रमात्॥३३॥ क्रिया स्तेषां मनो बुद्धिरित्यतः करणद्वयं। सुखं दुःखं च विषयो विज्ञेयो म
 नसः क्रियाः॥३४॥ स्मृतिः प्रीतिर्विकल्पाद्यादि योऽध्ववसितिर्भूता। ब्रह्मयोनीनीन्द्रियाणि
 जैतिकान्यपरे जगुः॥३५॥ सत्त्वाख्यं मतः करणगुणैर्दक्षिणमतः। सत्त्वं रजस्तम इति गुणाः स
 त्त्वा तु सात्विकात्॥३६॥ आस्तिकाशुक्लं धर्मैकं रुचिप्रजतयो मताः। सत्त्वा तु राजा मावाः काम
 क्रोधमददयः॥३७॥ निद्रा लस्य प्रमादातिवचनाद्यास्तुता मसात्॥ प्रसन्नो ह्यता रो ग्ग्यानालसा
 द्यास्तु सात्त्विकाः॥३८॥ देहो ज्ञातात्मकस्तस्मात्तदेतं गुणनिमात्रं। ज्ञानं ध्यानं चोत्तमं ज्ञानं स
 जानोपानमं ज्ञानं॥३९॥ नागं कूर्मं च तत्करं देवदत्तं धनं जयं॥ शौते वायुविहतिरुपागृहीतिसाधुवं
 ॥४०॥ तेषां मुखतमः प्राणो नात्रिंशदधः स्थितः। चरत्यास्ये च नासायां नासो हृदयं कर्जै॥४१॥ शब्दो
 औरणत्रिः श्वा सो वासकासादिकरणं। अपानमुगुदे मे दे कर्जं यो कर्जं देषु च॥४२॥ नात्रिं
 देवं हणयोस्तु रज्जुपुतिष्ठति। अस्पृशन्पुरीपादिविमर्जः कर्मकार्त्तितं॥४३॥ वा नोऽस्ति श्रोत्रं

चविंशतिः। साईतिष्ठनवशतीषदपचाशयतातया॥१५॥ साहसशिराओजेवाहिनोहृदयप्रयाः
 घंगुलेचांगुलदलेयवंपयदलेतया॥१६॥ गत्यादुमतलस्येवसेवनः॥ ततायदा। प्रियंतास्त
 ससंशतानिपरिसंख्यया॥१७॥ तास्तुजितास्थितेदेदेनाग्रसंज्ञानकारणे। घ्राणगंधवहे
 देदेमेवोन्नेषहतोदशोः॥१८॥ ओत्रयोः शब्दग्राहिणोतमुद्देमुनिनिर्मिते। धमन्योसेरेवाहिन्यः
 श्रुतिविंशतिशरिताः॥१९॥ कुप्यातिरिवकेरुस्तान्निर्देहोऽतिवईते। एताःप्रतिष्ठितास्तुनाम्यो
 चक्रनासावसद्व॥२०॥ ऊईदशदशाधस्ताश्रुतसस्तिर्यजायताः। ऊईगाहृदयप्रालोप्रतायते
 एयकविधा॥२१॥ वातपित्तकूपरक्तसंघेदेविमुचतः। शब्दरूपरसगंधदेहेतवावगठतः।
 ट॥२२॥ देदेवराषणंघोषस्तापबोधंचरोदनं। कुर्वतेहेनरेमुक्तेमन्युस्तवतः। स्त्रियां॥२३॥ सुधो
 गताश्रुपित्रेधाएयकपक्षाशयस्थिताः। प्रवर्तयंतितत्राश्रुशवीदिपूर्ववत्॥२४॥ अनुभुते
 धमन्योदेवतौ॥ यत्रमममयतातोयमत्रंवलदेदेनारीणामर्तवैतिने॥२५॥ विमुचतोदेप्रोतोसिदे
 स्थूलोत्रान्ति॥ तेसतत्। स्वेदमसदं गत्योतिरश्रुवर्षितो। जेमकूपेषुसत्तासांमुखातिस्वेद
 मुक्तये। प्रवेशयतिचास्यगलेपादिप्रनवाचरसान्॥२६॥ जीवस्यानंनिमर्त्तानिशातंसत्तात्रंविदुः॥

८॥

गुह्यनिगातरे
 कवेस्तिनारतो
 कस्तमाभोजतो
 नित्यंविशेषं
 विचक्षणः॥२७॥
 संमदत्त
 नृजो
 यति
 निनिवृत्ते
 लोचनंविह
 यतद्विचक्षणः॥२८॥

चक्रमाधारागंधवर्द्धनं। स्वाधिवानेतिगमलेष्वपुत्रपतिकुर्वितो॥२९॥ तापेदशदशाधस्ताश्रुतसस्तिर्यजायताः। ऊईगाहृदयप्रालोप्रतायते
 साईकोटिचयरोम्यास्तुश्रुवेशास्तिरुकाः॥३०॥ ओतःशिरास्तुश्रुवेरोःसहरोम्यानुकोटयः। चतुःपवीश
 सख्याताःसप्तषष्ट्याचसाईया॥३१॥ यक्षाणांअहितामानंजलादेरधुनाच्यते। दशजतिजंतुंजेयरसस्योत्रयोन
 वा॥३२॥ रक्तस्याष्टोपुरीषस्यसप्तस्यः। श्लेष्मणस्तुषट्। पित्तस्यचंचत्वारोमूत्रस्योत्रयस्य॥३३॥ वसायामे
 दसोहेतुमज्जत्वेज्जलसिंसमिता। अर्द्धजलिःशिरामज्जशरीरेमानुषेतिदं॥३४॥ इतिसंहेपतः। ओक्तंसारमा
 तयसर्वतः। माहपित्तत्रवैस्थूलमनित्यमनिधायते॥३५॥ नटवद्वरलोपेतंजाकाधिकासितंतिंगं॥
 संसरन्तिपिस्पर्शं। नानायेनिषुनित्यशः॥३६॥ कपिलस्यसहोत्पन्नाजाकाधमीदयश्चये॥
 सांसिद्धिकास्तुतेजेयाश्रुत्वारुसाविकाःसदा॥३७॥ मनकादिजनतायेजाहताःसमुदादिताः॥
 आचार्यास्मदादीनांजातास्तैवेज्जतंमताः॥३८॥ धर्मेज्ञानंचवेराज्येमेम्यर्थप्रितिसात्विकं। विपर्य
 स्तमिदंसर्वमष्टोत्रावाचवर्तिते॥३९॥ धर्मेराजमनमूर्द्धमधोभवत्पधर्मेण। ज्ञानेनचापवर्गे
 विपर्ययादिषातेबंधः॥४०॥ वैराग्यात्प्रकृतिलयःसंसारोभवतिराजसाशागात्। ऐश्वर्याद्विघाते
 विपर्ययाद्विपर्ययः॥४१॥ ज्ञानंविनातुवैराग्यात्प्रकृतौसयईरितः। संसारोराजसाशागात्सैश्वर्य
 मविघातकत्वा॥४२॥ विपर्ययाद्विपर्ययसदितिजेदस्तुकोडशाएषःप्रत्ययसर्गोविपर्ययाशक्तिगुणि
 सिद्धारण्यः॥४३॥ गुणवेषम्यविमर्दनतस्मिन्नेरास्तुपंचाशत्। पंचविपर्ययनेराचवैत्यशके
 रक्तमुलदेहमयेतज्जाहृतदपमं। तत्रास्तेऽग्निविस्वातेवीचक्रात्रम्यात्रवीगुले॥४४॥ तन्मयेतात्रिचक्रुदादशाभमवक्तितोऽस्तेवतंतुजापस्था
 तत्रजीवोन्नमत्यर्थ॥४५॥ पुष्पायाब्रह्मधमामोहसवशादिति। जीवःप्राणमसारुहोरहोकोटि

४६
 ४७
 ४८
 ४९
 ५०
 ५१
 ५२
 ५३
 ५४
 ५५
 ५६
 ५७
 ५८
 ५९
 ६०
 ६१
 ६२
 ६३
 ६४
 ६५
 ६६
 ६७
 ६८
 ६९
 ७०
 ७१
 ७२
 ७३
 ७४
 ७५
 ७६
 ७७
 ७८
 ७९
 ८०
 ८१
 ८२
 ८३
 ८४
 ८५
 ८६
 ८७
 ८८
 ८९
 ९०
 ९१
 ९२
 ९३
 ९४
 ९५
 ९६
 ९७
 ९८
 ९९
 १००

अकरणवेकपत्ता ॥ १८९ ॥ अष्टाविंशतिनेरास्तुष्टिर्नवधाष्टासिद्धिः । ततोमोहोमहामोहस्तामि
 सौधतामिस्रः ॥ १९० ॥ पंचविपर्ययनेराविशेषविचरुतेः । नेरस्तमसोष्टविधोमोहस्त
 चतष्णमहामोहः । तामिस्रः । अष्टाविंशतिनेरास्तुष्टिर्नवधाष्टासिद्धिः ॥ १९१ ॥ कादशोद्विषयधाः
 सहस्रद्विषयैरशक्तिरदिष्टा । सहस्रवधावुद्देविपर्ययानुष्टिप्तिदीना ॥ अष्टाविंशतिनेरा
 अतस्तः प्रत्यक्षपातनकननग्याख्याः । कात्याविषयोपरमात्रपंचनवतुष्टयोः निहिताः
 ॥ १३८ ॥ शब्दोऽध्ययनेदुःखविधातत्रयं सुहृत्पातिः । एतच्चसिद्धयानुष्टिप्तिद्विधः पूर्वोक्तशक्तिविधः ॥ १४० ॥ नवि
 ज्ञावेतिजिनविनाशवेनतिजनिर्गतिः । तिगस्यात्वात्वात्तस्माद्विधः प्रवर्ततेसर्गः ॥ १४१ ॥ अष्टवि
 मोदेवस्तिर्यग्योऽन्यथाप्रवर्तमानुष्यन्नविधः समासतो जेतिकः सर्गः ॥ १४२ ॥ इदंनवविशासोस्तमो
 विशासश्चमसतः । मध्येरतोविशासोब्रह्मादिस्तत्रपर्यंतः ॥ १४३ ॥ तत्रजगत्तरणतदुःखंजाज्ञेतिवेतनः पु
 षः । तिगस्याविनिवृत्तेस्तस्मादुःखंस्वभावः ॥ १४४ ॥ अतएवप्रवर्तितविचरुतेमहादेर्नतविषयपर्यंतः
 प्रतिपुरुषविमोक्षाप्यस्वार्थंरवपरार्थंश्रमेनः ॥ १४५ ॥ वत्सविद्विनिमित्ताहीरस्ययथाप्रवर्तिरुक्तस्य
 पुरुषविमोहनिमित्तंतथाप्रवर्तिः प्रधानस्य ॥ १४६ ॥ यथाहोदकगोत्रिरत्रहीरत्वमायाति । कसेतित
 त्वविद्विपुष्टेवत्सलयाति ॥ १४७ ॥ ओक्तुकाविद्वत्पर्यययात्रियासुवर्ततेलेकः पुरुषस्यविमोक्षाप्यं

२॥

वर्ततेतद्वदयत्ने ॥ १४८ ॥ गस्यदशयित्वाविवर्ततेमर्त्रीकान्तात् । पुरुषस्यतथात्मानं प्रकाशविनिवर्ततेप्रवर्तिः
 ॥ १४९ ॥ अष्टपकारिणिपुंसिगुणोक्तिरेकपत्रतिजुरुतेप्रवर्तिः सदासहजभावनिदर्शनसत्व
 राप्रवर्तिरन्यतराऽन्यतमस्तुमः ॥ १५० ॥ ममनुभातिमदुःप्रवर्तेर्गुणोऽन्यतमैकार्यकरस्तदगोचरः
 । नपुनरेतिपुरःपुरुषस्ययासकैदिहंष्टिगताऽतिथशयप्रदा ॥ १५१ ॥ केचित्कारुणिकत्वेनवर्त
 येतीश्वरंमदुः । अजमनीशमीशानंसर्वकारणकारण ॥ १५२ ॥ केनमुक्तीहताहंमाप्रयुक्तः केनचि
 त्रितः । काकाः हस्ताः सुकनीयाः स्वभावदितिचेचन ॥ १५३ ॥ ब्रह्मलेनिर्गुणत्वाच्चैकार्यनेवोपपद्यतेप्र
 धानात्रिगुणादेतत्रेभुतुमोपियथापदः ॥ १५४ ॥ यदुक्तं । कासः पंचतिक्तानिकासः संहर्ततेजगत् । कासः
 सुतेपुरुषगत्रिकोहिदुरतिरुमः ॥ १५५ ॥ यत्तमव्यक्तमात्मचपदार्थत्रयामीरितं । प्रधानेऽतर्जवं
 यातिकासादिकारणंयतः ॥ १५६ ॥ नदयमहंतिनप्रतिबंधनंसरणमुक्तिमयप्रवर्ततेरिदं । सकलस
 मुद्रवकारणप्रवर्तिरेवपुमान्कदाचन ॥ १५७ ॥ प्रवर्तिरेतिनिजैर्निजबंधनंमुनिस्त्रिकृतमेववि
 मोचने । अगुणचेतेनकेवलआत्मनिजमवशात्प्रतिपातितदुःखं ॥ १५८ ॥ सतततत्त्वविचारतदु
 वेदपुरहंनवपुर्ममनास्मिता । जगदिदं । कसंप्रवर्ततेरितं । नविद्विदिहास्तिनिजेरितं ॥ १५९ ॥
 दिततत्त्वविदाप्रवर्तिपुमान्निहततत्त्वसंवापरिपश्यति । विततंरंगसदीनकवत्स्थितोस्तत्तितन
 मसंगमनीचकनापकोपतितत्त्वकरीनिवर्ति

कार्य

वि०

शेष

न्यकरीमिव नित्य शोः ॥ १४ ॥ नरनवीरवत्परवीरितात्परतेतितराप्रतिर्विवेद। सति विज्ञेदित्यो
गत एव नोचवतिसृष्टिस्फारतितस्तयोः ॥ १५ ॥ यथा हात्मनि वपुरस्ति चेत्तु न धीमत्सदं वर
५८ वासवत्। अनन्तदग्धमहीरुहबीजवत्प्रवराधराधुतेति सांप्रतं ॥ १६ ॥ प्रकृतिपुरुषतत्वे सम्य
गात्मेकतानविदितमिह तस्मै केवलं निर्गुणम्। विज्ञसति परमात्मा सच्चिदानंदरूपः सकल
दृग्विनाशी मुक्तमाये विमुक्तः ॥ १७ ॥ कपिलमुनिसदुक्तिं स्मृतरे संनिधाय शरनयनसिद्धौ तत्त्वा
यमाने कलशे। सततसिद्धिं सन्निधौ विज्ञेदिति जगति तु सशिरामः सांख्यतत्त्वप्रदीपं ॥
॥ १८ ॥ नवप्रकाशं नक्रियुक्तेः
व्यवहारविमूढदृष्टयः परमार्थकलयति नो ज्ञानाः। अप्रकाशविमुग्धबुद्धयः कलयतीह तुष्यंतं दुर्लभं ॥ १९ ॥
एवमेव हितमेव विपदा मपदं पदं। आपदा येन नास्ति पदं नान्पाति यत्पुनः ॥ २० ॥ निःशङ्कं तत्र प्रदीपं